

СТАВКА LIBOR ЯК ОСНОВНИЙ ІНДИКАТОР СВІТОВОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ

У статті дано визначення, досліджено механізм розрахунку, а також значення та сфери використання ставки BBA LIBOR.

Ключові слова: ставка LIBOR, валютний ринок, банк-контриб'ютор, іноземна валюта, відсоткова ставка, фіксинг, котирування.

Постановка проблеми. Світовий валютний ринок включає окремі ринки, локалізовані в різних регіонах світу, центрах міжнародної торгівлі і валютно-фінансових операцій. На валютному ринку здійснюється широке коло операцій, пов'язаних із зовнішньоторговельними розрахунками, міграцією капіталу, туризмом, а також з хеджуванням валютних ризиків і проведенням інтервенційних заходів.

З одного боку, валютний ринок – це особливий інституціональний механізм, в основі якого лежать відносини з купівлі-продажу іноземної валюти між банками, брокерами й іншими фінансовими інститутами. З іншого боку, валютний ринок обслуговує відносини між банками і клієнтами (як корпоративними, так і урядовими та індивідуальними).

Таким чином, учасниками валютного ринку є комерційні і центральні банки, валютні біржі, урядові структури, брокерські організації, фінансово-кредитні інститути, фінансово-промислові групи та фізичні особи, що здійснюють валютні операції.

Під міжнародним валютним ринком розуміється також ланцюг тісно пов'язаних між собою системою кабельних і супутникових комунікацій регіональних валютних ринків. Між ними існує обіг коштів у залежності від поточної інформації і прогнозів маркет-мейкерів щодо можливого положення окремих валют.

Важливим аспектом при здійсненні операцій з валютою є загальноприйнятий метод встановлення процентної ставки за кредитами, у якому найголовнішу роль відіграє ставка BBA LIBOR та її похідні.

Аналіз публікацій. У вітчизняній економічній літературі проблемам дослідження ставки BBA LIBOR та її похідних, на наш погляд, приділено недостатньо уваги. Її розглядають достатньо поверхньо в контексті механізму функціонування світових валютних ринків. Наукових же праць, що досліджують поняття, значення, механізм розрахунку та сфери використання цієї ставки майже немає. Тематичні публікації можна знайти лише на деяких англomовних сторінках Інтернету.

Мета статті – дати визначення, на конкретному прикладі дослідити механізм розрахунку та розглянути сфери застосування ставки LIBOR, а також її похідних.

Виклад основного матеріалу. LIBOR (London Interbank Offered Rate) представляє собою відсоткову ставку, за якою одні першокласні банки позичають грошові кошти (стандартні ринкові суми) в інших першокласних банків на Лондонському міжбанківському ринку.

Широке використання ставки LIBOR зумовлене глобальним розвитком ринків валют. Лондонський фінансовий ринок є найбільшим в світі і, в принципі, доступним для банків у будь-якій частині світу, тому LIBOR – це не просто ринковий орієнтир, це ставка, за якою першокласний банк будь-якої країни може реально позичити кошти на світовому валютному ринку.

Ставка LIBOR розраховується на офіційному рівні з 1 січня 1986 року Британською Банківською Асоціацією (British Bankers` Association (BBA)) і є найбільш поширеним індексним показником короткострокових відсоткових ставок у всьому світі. Вона використовується як база для розрахунків відсоткових контрактів на багатьох світових ф'ючерсних та опціонних біржах, більшості інструментів позабіржового ринку позичкового капіталу.

BBA регулярно (як мінімум один раз на рік) переглядає список банків, які надають свої котирування для розрахунку LIBOR. Банки-контриб'ютори, що входять до бази розрахунку повинні складати міцний ринковий баланс і мати стабільну позитивну ділову репутацію, тому при перегляді списку банків враховуються рекомендації основних учасників ринку.

Банки-контриб'ютори обираються за наступними критеріями:

- репутація;
- рівень кредитного рейтингу;
- активність на ринку певного виду іноземної валюти, за якою розраховують LIBOR.

ВВА спостерігає за ринковою активністю банків та регулярно публікує результати.

Ставка LIBOR розраховується за 10 базовими валютами: долар США, євро, англійський фунт стерлінгів, японська єна, канадський долар, швейцарський франк, австралійський та новозеландський долар, шведська та данська крона.

Перелік валют та список із 16 першокласних банків-контриб'юторів за ними наведено у табл. 1.

Як уже зазначалося, за деякими валютами до бази для розрахунку ставки LIBOR входять не 16, а відповідно 8 та 12 банків-контриб'юторів.

Іноземні валюти та банки-контриб'ютори (база із 16 банків) [1]

Назва	Іноземна валюта			
	Долар США (USD)	Євро (EUR)	Англійський фунт стерлінгів (GBP)	Японська єна (JPY)
Банк-контриб'ютор	1. Bank of America	1. Bank of America	1. Abbey National plc	1. Bank of America
	2. Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	2. Barclays Bank plc	2. Bank of America	2. Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ
	3. Barclays Bank plc	3. Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	3. Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	3. Barclays Bank plc
	4. Citibank NA	4. Citibank NA	4. BNP Paribas	4. Citibank NA
	5. Credit Suisse	5. Credit Suisse	5. Barclays Bank plc	5. Deutsche Bank AG
	6. Deutsche Bank AG	6. Deutsche Bank AG	6. Citibank NA	6. HSBC
	7. HBOS	7. HBOS	7. Deutsche Bank AG	7. JP Morgan Chase
	8. HSBC	8. HSBC	8. HBOS	8. Lloyds TSB Bank plc
	9. JP Morgan Chase	9. JP Morgan Chase	9. HSBC	9. Mizuho Corporate Bank
	10. Lloyds TSB Bank plc	10. Lloyds TSB Bank plc	10. JP Morgan Chase	10. Rabobank
	11. Rabobank	11. Rabobank	11. Lloyds TSB Bank plc	11. Societe Generale
	12. Royal Bank of Canada	12. Royal Bank of Canada	12. Rabobank	12. Sumitomo Mitsui Banking Corporation Europe Ltd (SMBCE)
	13. The Norinchukin Bank	13. Societe Generale	13. Royal Bank of Canada	13. The Norinchukin Bank
	14. The Royal Bank of Scotland Group	14. The Royal Bank of Scotland Group	14. The Royal Bank of Scotland Group	14. The Royal Bank of Scotland Group
	15. UBS AG	15. UBS AG	15. UBS AG	15. UBS AG
	16. West LB AG	16. West LB AG	16. West LB AG	16. West LB AG

Перелік валют та список із 8 та 12 банків-контриб'юторів за ними наведено у табл. 2.

Перелік іноземних валют та банків-контриб'юторів за ними

(база із 8 та 12 банків) [1]

Назва	Іноземна валюта					
	Австралійський долар (AUD)	Канадський долар (CAD)	Швейцарський франк (CHF)	Данська крона (DKK)	Новозеландський долар (NZD)	Шведська крона (SEK)
Банк-контриб'ютор	1. Barclays Bank plc	1. Bank of Montreal	1. Barclays Bank plc	1. Barclays Bank plc	1. Commonwealth Bank of Australia	1. Barclays Bank
	2. Commonwealth Bank of Australia	2. Barclays Bank plc	2. Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	2. Deutsche Bank AG	2. Barclays Bank plc	2. Deutsche Bank
	3. Deutsche Bank AG	3. Canadian Imperial Bank of Commerce	3. Citibank NA	3. HSBC	3. Deutsche Bank AG	3. HSBC
	4. HBOS	4. Deutsche Bank AG	4. Credit Suisse	4. JP Morgan Chase	4. HSBC	4. JP Morgan Chase
	5. Lloyds TSB Bank plc	5. HSBC	5. Deutsche Bank AG	5. Lloyds TSB Bank plc	5. JP Morgan Chase	5. Lloyds TSB Bank plc
	6. National Australia Bank Ltd	6. HBOS	6. HSBC	6. Rabobank	6. Lloyds TSB Bank plc	6. Rabobank
	7. The Royal Bank of Scotland Group	7. JP Morgan Chase	7. JP Morgan Chase	7. The Royal Bank of Scotland Group	7. National Australia Bank	7. The Royal Bank of Scotland Group
	8. UBS AG	8. Lloyds TSB Bank plc	8. Lloyds TSB Bank plc	8. UBS AG	8. The Royal Bank of Scotland Group	8. UBS AG
		9. National Bank of Canada	9. Societe Generale			
		10. Rabobank	10. The Royal Bank of Scotland Group			
		11. Royal Bank of Canada	11. UBS AG			
		12. The Royal Bank of Scotland Group	12. West LB AG			

Ставка LIBOR фіксується на 15 стандартних термінів: від 1 дня (ставка «overnight») до 12 місяців по кожній із валют (табл. 3).

Значення ставки LIBOR за кредитами у євро з 2 по 6 липня 2007 р. [1]

№	Термін	Дата котирування				
		02.07.07.	03.07.07.	04.07.07.	05.07.07.	06.07.07.
1.	o/n	4,07938	4,06938	4,02000	4,07438	4,08063
2.	1w	4,07638	4,06225	4,04688	4,07963	4,08675
3.	2w	4,08688	4,08000	4,07063	4,09000	4,09063
4.	1m	4,11225	4,10900	4,10375	4,10725	4,10825
5.	2m	4,12638	4,12763	4,12700	4,12900	4,12888
6.	3m	4,17575	4,18025	4,18288	4,19000	4,19700
7.	4m	4,22575	4,22975	4,22975	4,24000	4,24975
8.	5m	4,26563	4,26900	4,26988	4,28188	4,29000
9.	6m	4,31763	4,32200	4,32763	4,33800	4,34963
10.	7m	4,35850	4,36000	4,36763	4,38063	4,39313
11.	8m	4,39563	4,39750	4,40125	4,41638	4,43250
12.	9m	4,43288	4,43688	4,44463	4,45638	4,47325
13.	10m	4,46288	4,46888	4,48000	4,49188	4,51188
14.	11m	4,49288	4,50000	4,51513	4,52638	4,54813
15.	12m	4,52425	4,52763	4,54513	4,56413	4,58000

Ставка розраховується Британською Банківською Асоціацією як щоденний безкоштовний сервіс. Банки-контриб'ютори, що входять до бази розрахунку індексу, кожного банківського дня надають свої ставки між 11:00 та 11:30 за лондонським часом. Близько 12:00 провідними світовими інформаційними агентствами (Reuters, Thomson Financial, Bloomberg, Quick, Infotec, Class Editori, IDC, Proquote, Telekurs) публікується фіксинг LIBOR, який розраховується шляхом внесення, у випадку необхідності, поправок та уточнень в попередні середні значення. Наступного дня такі фінансові видання як «The Wall Street Journal» та «Financial Times» публікують значення ставки LIBOR за попередній день.

Досить цікавою, на наш погляд, є методика розрахунку індексу LIBOR. У якості прикладу ми розраховали значення ставки за валютою євро терміном на 1 рік. Шістнадцять банків-контриб'юторів надали між 11:00 та 11:30 за лондонським часом необхідні для розрахунку LIBOR відсоткові ставки за EUR строком на 12 місяців (див. табл. 4).

Таблиця 4

Значення річних відсоткових ставок банків-контриб'юторів за євро

№ п/п	Банк-контриб'ютор	Значення ставки відсотку
1.	Bank of America	4,55325
2.	Barclays Bank plc	4,54220
3.	Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	4,56123
4.	Citibank NA	4,53628
5.	Credit Suisse	4,52825
6.	Deutsche Bank AG	4,56678
7.	HBOS	4,51725
8.	HSBC	4,55670
9.	JP Morgan Chase	4,50321
10.	Lloyds TSB Bank plc	4,58925
11.	Rabobank	4,50329
12.	Royal Bank of Canada	4,56527
13.	Societe Generale	4,59825
14.	The Royal Bank of Scotland Group	4,51250
15.	UBS AG	4,57543
16.	West LB AG	4,55540

Після цього в автоматичному режимі котирування упорядковуються від мініяльного до максимального значення та розподіляються на кварталі (чверті): мінімальну, дві середні та максимальну (табл. 5).

Таблиця 5

Упорядкування та розподіл на кварталі відсоткових ставок

№ п/п	Банк-контриб'ютор	Упорядковані котирування ставок	Квартель
1.	JP Morgan Chase	4,50321	Мінімальна
2.	Rabobank	4,50329	
3.	The Royal Bank of Scotland Group	4,51250	
4.	HBOS	4,51725	
5.	Credit Suisse	4,52825	Середня
6.	Citibank NA	4,53628	
7.	Barclays Bank plc	4,54220	
8.	Bank of America	4,55325	
9.	West LB AG	4,55540	Середня
10.	HSBC	4,55670	
11.	Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ	4,56123	
12.	Royal Bank of Canada	4,56527	
13.	Deutsche Bank AG	4,56678	Максимальна
14.	UBS AG	4,57543	
15.	Lloyds TSB Bank plc	4,58925	
16.	Societe Generale	4,59825	

Після цього нижня (мінімальна) та верхня (максимальна) квартилі відкидаються, а решта (дві середні) усереднюються.

Отже, розрахуємо значення ставки LIBOR за євро терміном на 12 місяців.

$$\text{LIBOR}_{\text{EUR } 12\text{m}} = \frac{4,52825+4,53628+4,54220+4,55325+4,55540+4,55670+4,56123+4,56527}{8} \quad (1)$$

Таким чином, значення ставки LIBOR становить 4,54982.

Досить часто, особливо коли банк не є першокласним позичальником, до значення ставки LIBOR додається страхова премія за ризик (n). У такому випадку кредитна ставка матиме вигляд: LIBOR + n.

На сьогодні значення n для українських банків на ринках зовнішніх запозичень коливаються від 2,5 до 6%. Отже, у наведеному прикладі у підсумку середня ціна запозичення для вітчизняних банків коливатиметься від 7 до 10,5% річних у євро.

Те, що LIBOR розраховується в Лондоні, має важливе значення, тому що більше 20% всіх міжбанківських позичкових операцій і 30% всіх торговельних валютних операцій укладаються в Лондоні. Більше 500 банків і величезне число інших фінансово-кредитних установ мають свої представництва в Лондоні. Однією з найбільш привабливих активному розвитку ринку рис є відсутність у Лондоні вимог з резервування.

Основними банками-орієнтирами при визначенні ставки LIBOR є:

- Banque Nationale de Paris (Франція);
- Bank of Tokyo (Японія);
- Deutsche Bank AG (Німеччина);
- Morgan Guaranty Trust Company of New York (США);
- National Westminster Bank (Великобританія) та інші.

Загалом, ставка LIBOR слугує індикатором довіри банків до того чи іншого виду валюти, а також економічної ситуації в світі [3].

У якості індикативних показників у світі використовують ряд інших індексів, аналогічних за своїм призначенням ставці LIBOR. Проте жоден з

них не отримав такого широкого застосування. Разом з тим на практиці ставка LIBOR відносно євро застосовується рідко і більш важливу роль тут відіграє ставка EURIBOR.

Європейська міжбанківська ставка пропозиції EURIBOR (European Interbank Offered Rate) – середньозважена процентна ставка за міжбанківськими кредитами, що надаються в євро. Вона визначається за підтримки Європейської банківської федерації, що представляє інтереси 4500 банків країн Євросоюзу, а також Ісландії, Норвегії та Швейцарії. Розрахунок і публікація котирування ставки відбувається щодня за технологією визначення LIBOR на підставі даних, отриманих від провідних банків маркет-мейкерів. Ставки EURIBOR також фіксується для різних термінів – від одного тижня до 12 місяців.

Подібні ставки існують і в Росії.

MOSPRIME (MosPrime Rate – Moscow Prime Offered Rate) – незалежна індикативна ставка, що розраховується Національною валютною асоціацією на підставі надання ставок рублевих кредитів (деPOSITIV) на 1, 2 та 3 місяці декількома провідними банками країни. Список банків переглядається не частіше одного разу на рік і включає не менше шести банків. При включенні банків до зазначеного переліку береться до уваги їхня репутація, фінансовий стан, обсяг операцій і наявність досвіду роботи на московському грошовому ринку. Котирування для розрахунку MOSPRIME надаються вісьмома російськими банками. Ставка встановлюється щодня і відображає рівень ставок, за якими ці банки готові надавати позики першокласним фінансово-кредитним установам.

MIBOR (Moscow Interbank Offered Rate) – середня процентна ставка пропозиції міжбанківських кредитів, що оголошується московськими банками. Технологія розрахунку ставки MIBOR зводиться до визначення середньоарифметичного значення ставок окремих банків на підставі даних відповідних форм звітності Центрального банку Росії. MIBOR розраховуються тільки за однією валютою – російським рублем на терміни

від одного дня до одного року. Незважаючи на свій чималий вік (більше 10 років), MIBOR поки що не зміг зайняти гідного місця на фінансових ринках Росії [4].

В Україні починаючи з лютого 1999 року розраховується індекс KIEIBOR (Kiev Interbank bid and offered rates). На сьогодні ставка KIEIBOR розраховується Асоціацією українських банків у співпраці з інформаційним агентством Рейтер. KIEIBOR є індикативним проказником, за яким вітчизняні банки надають один одному депозити в українській гривні.

Індекс містить чотири складових, що відносяться до найбільш популярних термінів: overnight (овернайт), one week (один тиждень), two weeks (два тижні), one month (один місяць). До бази розрахунку індексу входять українські банки, що зайняли перші 30 місць за сумою коштів на рахунках «1521» (кредити овернайт, надані іншим банкам), «1523» (інші короткострокові кредити, надані іншим банкам), «1621» (кредити овернайт, отримані від інших банків) і «1623» (інші короткострокові кредити, отримані від інших банків). Список банків для розрахунку ставки KIEIBOR переглядається двічі на рік: 1 лютого та 1 серпня. Індекс фіксується кожного робочого дня о 12 годині за київським часом.

Котирування, на підставі яких відбувається розрахунок індексу публікуються на сторінках в Рейтер Терміналі з обов'язковим зазначенням назв банків. Значення кожної складової розраховується у випадку, якщо свої котирування надали більше ніж 10 банків, що входять до бази розрахунку індексу. В іншому випадку значення ставки KIEIBOR не розраховується. Сторони «bid» (попит) і «ask» (пропозиція) кожної складової розраховуються окремо. У випадку якщо свої котирування надали більше 20 банків, відкидаються 4 верхніх і 4 нижніх значення; при участі менше 20 банків, що входять до бази розрахунку, відкидаються по одному верхньому і нижньому значенню. По значеннях, що залишилися, розраховується середнє арифметичне з округленням до двох знаків після коми [2].

Висновки. Отже, значення ставки LIBOR важко переоцінити. Основними причинами, через які даний індекс є одним із основних показників на світовому валютному ринку можна назвати наступні:

- LIBOR давно використовується;
- пропонує фіксинг по найбільшому переліку валют;
- є визнаним міжнародним показником;
- має широке комерційне застосування;
- механізм, за яким він розраховується, є відкритим і зрозумілим
- банки-контриб'ютори, що входять до бази розрахунку, мають високий кредитний рейтинг і є маркет-мейкерами на провідних валютних ринках світу.

Список використаної літератури

1. www.bba.org.uk
2. www.privatbank.com.ua
3. www.iparegistr.com
4. www.bel.biz

Summary

The article gives the definition of BBA LIBOR, which stands for the London Interbank Offered Rate and is the rate of interest at which banks borrow funds from each other, in marketable size, in the London interbank market. BBA LIBOR is the most widely used "benchmark" or reference rate for short term interest rates. It is compiled by the British Bankers' Association (BBA).

It is used as the basis for settlement of interest rate contracts on many of the world's major futures and options exchanges as well as most Over the Counter (OTC) and lending transactions.